

การประยุกต์ใช้สัมมาทิฐิเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย

Application of Right Understanding to Reduce the Conflicts in Thai Society

สุนทร ชุสุวิสิริ*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ การประยุกต์ใช้สัมมาทิฐิ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยที่กำลังประสบอยู่ขณะนี้ หลักสัมมาทิฐิเป็นระบบความคิดเห็นถูกต้อง เป็นแสงทองเบื้องต้นของความคิดสร้างสรรค์ ที่สามารถสร้างประโยชน์มหาศาลแก่มนุษย์ทุกคน ตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับสูงสุด และเป็นกระบวนการทางความคิด มีระบบที่ประกอบด้วยเหตุและผลตามหลักของอริยสัจ ๔ ไม่อิงอาศัยประโยชน์ของตนหรือพวกพ้อง หลักการข้อนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคมได้จริง ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวก็ดี ในสังคมก็ดี ส่วนใหญ่จะเกิดจากความคิดที่ไม่ถูกต้อง ไม่มีเหตุผล มักถือตนเองเป็นศูนย์กลาง มีผลประโยชน์แอบแฝง ไม่ยึดถือเหตุผลและความถูกต้องในการขับเคลื่อนสันติสุขสู่สังคม ไม่เคารพเหตุผลของแต่ละฝ่าย และไม่หาวิธีพูดคุยระดมความคิดเห็นกัน ถ้าฝ่ายตนเองได้รับประโยชน์ก็จะบอกว่าเป็นความคิดดี มีความถูกต้อง แต่ถ้าฝ่ายตนเสียประโยชน์ก็จะบอกว่า เป็นความคิดที่ใช้ไม่ได้ พยายามหาวิธีการยับยั้งหรือประท้วงฝ่ายตรงกันข้ามด้วยรูปแบบต่างๆ ในทางกลับกัน ถ้าครอบครัวดีหรือกลุ่มคนในสังคมก็ดี รู้จักใช้ทางสายกลางคือมัชฌิมาปฏิปทาที่มีสัมมาทิฐิเป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนความคิดไปสู่การกระทำที่ถูกต้องแล้ว ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ก็จะลดลงตามลำดับ และก่อให้เกิดสันติสุขขึ้นแก่คนทุกกลุ่มในสังคมได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

คำสำคัญ: สัมมาทิฐิ, ปัญหาความขัดแย้ง

Abstract

The objective of this article is to apply the right understanding to reduce the conflicts in Thai society experiencing now. The principle of the right understanding is the system of right view. It is the first golden beam of creative thought able to create the

* อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

great benefit for all human beings from the beginning to the highest level, and systematic and reasonable process of thought in accordance with the Four Noble truths, not depends on one's benefit or friends. This can be applied to solve the different problems in society. Mostly, the problem of conflicts in either family, society arises from the wrong understanding, unreasonable, has a furtive benefit, always holds the self-centered, does not hold the reasons and righteousness in moving peace to society, not respect the bilateral reasons and not find the way how to do brainstorming. If one gets the benefits will say it is good idea, has righteousness, but if one loses the benefits will say it is useless idea, tries to find out the ways how to detain or strike the opposite part by different forms. On the contrary, either a family or a group of people in society knows the middle way having the right understanding as the centered to move forward of thought into the right action, the problems of conflicts will be reduced and cause the peace happen to all groups of people in society definitely and sustainably.

Keywords: The Right Understanding, The Problem of Conflicts

๑. บทนำ

สัมมาทิฏฐิ คือ ความคิดที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม มีเหตุผลและยึดประโยชน์สุขของคนส่วนใหญ่เป็นตัวขับเคลื่อนภารกิจต่างๆ ในชีวิตให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน ไม่ยึดกิเลสหรือพวกพ้องเป็นที่ตั้งในการทำงานสัมมาทิฏฐิ เป็นกระบวนการทางความคิดที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยชี้แนะแสงสว่างให้แก่คนทั้งหลาย เป็นหลักแห่งความเห็นที่ถูกต้อง ส่งเสริมให้คนเรามองปัญหาเป็น เข้าใจปัญหาถูกและสามารถแก้ปัญหา ความขัดแย้งต่างๆ ได้ตามหลักของเหตุผล ในอริยสัจ ๔ ถ้าคนเรามีสัมมาทิฏฐิในการทำภารกิจ ใช้แรงงาน ก็จะกลายเป็นคนทำงานด้วยความขยัน อุตุน พุ่มเทให้กับงานอย่างเต็มที่ ไม่หวั่น

เกรงต่อความยากลำบากในการทำงาน กลายเป็นคน มีความคิดบวก มองโลกในแง่ดีมีความคิดสร้างสรรค์และคิดอยู่เสมอว่า ปัญหา อุปสรรค และความลำบากต่างๆ เป็นของคู่กันและเป็นเรื่องธรรมดาในการทำงานและการดำเนินชีวิต เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็พยายามหาวิธีแก้ไขความถูกต้อง มีเหตุผลและเป็นธรรม ให้เราคิดอยู่เสมอว่า ถ้าไม่มีปัญหา ปัญญาของเราก็ไม่เกิด ยิ่งไปกว่านั้นถ้าเป็นภารกิจที่ต้องใช้การพูดคุยในการทำงาน ก็ต้องพูดคุยกันอย่างเป็นกันเอง มีเหตุผล มีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริง พูดตรงไปตรงมา รู้จักวิธีพูดประสานประโยชน์ต่อกันและกัน และที่สำคัญก็คือ ใจต้องคิดเป็น คิดอย่างมีระบบ เคารพเหตุผลของกันและกัน ซึ่งปัจจุบันสังคมไทย

กำลังเผชิญกับความแตกแยกทางความคิดในหลายๆ ด้าน ส่งผลให้เกิดวิกฤติการณ์ทางสังคมอย่างต่อเนื่อง^๑

ปัญหาความขัดแย้งของคนในสังคมปัจจุบันมีความหลากหลาย มีความเข้มข้นและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ตามพัฒนาการของสังคมบางเรื่องดูเหมือนเป็นเรื่องธรรมดาในอดีตที่ผ่านมาสามารถคุยกันได้ตกลงกันได้ โดยไม่มีความขัดแย้งในขณะเดียวกันเรื่องเดียวกันในสมัยปัจจุบันนี้กลายเป็นเรื่องใหญ่ สามารถก่อปมให้เกิดความขัดแย้งได้มากขึ้น นำไปสู่การทะเลาะกันและจบลงกันที่ศาลก็มี หรือบางครั้งไม่มีการยอมรับคำตัดสินของศาล ก่อให้เกิดปมปัญหาความขัดแย้งใหม่ขึ้นมา เมื่อหาทางออกไม่เป็นและแก้ปัญหามิได้ปมปัญหาก็ขยายขึ้นเป็นลำดับ กลายเป็นบรรยากาศแห่งความตึงเครียด และหวั่นวิตก และสร้างความน่าสะพรึงกลัวในความรู้สึกของคนทั่วไป เป็นเหตุให้เกิดความรู้สึกแตกแยก มีการแบ่งพรรคแบ่งกลุ่ม เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่งรวมทั้งแรงกดดันหลายอย่างในสังคม จะผลักดันให้คนที่มีความคิดแบบเดียวกันรวมกลุ่มกัน เพื่อป้องกันตนเองและผลประโยชน์ของตนเอง ในที่สุดก็จะเกิด

ความคิดแปลกแยกจากสังคมปัญหาความคิดเห็นไม่ตรงกันจนเกิดความขัดแย้งลักษณะนี้กำลังขยายตัวไปในทุกกลุ่ม และมีแนวโน้มจะก่อให้เกิดวิกฤติการณ์ความขัดแย้งที่รุนแรงมากขึ้นในสังคม ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาการแบ่งผลประโยชน์ไม่ลงตัวปัญหาการประท้วงและทะเลาะกัน ปัญหาแย่งที่ทำกิน ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น

๒. ความหมายของสัมมาทิฐิและความขัดแย้ง

คำว่า สัมมาทิฐิ (Right Understanding) มีความหมายเกี่ยวข้องกับธรรมหลายนัย แยกเป็น ๒ คำ คือ สัมมา หมายถึง ดี ชอบ ถูกต้อง สมบูรณ์จริงแท้^๒ และคำว่า ทิฐิ หมายถึง ความเห็น ความเข้าใจ ความเชื่อถือ เมื่อรวมสองคำเข้าด้วยกันจึงเป็นสัมมาทิฐิ หมายถึง ปัญญาเห็นชอบในอริยสัจ ๔^๓

สัมมาทิฐิ หมายถึง ปัญญาเห็นชอบหรือความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม เช่น มีความเห็นว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว^๔ เช่น เห็นว่าบิดามารดามีคุณธรรมที่บุตรควรเคารพนับถือ

^๑ สมพงษ์ เกษานุช และจ่านง ฌมไผ่, “การพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย”, วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มีนาคม-มิถุนายน ๒๕๕๙) : หน้า ๒๓๐.

^๒ พระพรหมคุณาภรณ์, พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๔๓๔.

^๓ ที.ม. ๑๐/๒๕๙/๓๔๘.

^๔ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๑๑๗๑.

หรือเห็นว่าการอนุเคราะห์กัน การเกื้อกูลกัน การพึ่งพาอาศัยกัน การให้อภัยกันเป็นแนวทาง ก่อให้เกิดสันติสุขขึ้นในสังคม ดังนั้น สัมมาทิฐิ ที่ใช้ในที่นี่ หมายถึง ความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรมการคิดเป็นระบบอย่างสร้างสรรค์ มีความถูกต้องตามหลักแห่งเหตุและผลในอริยสัจ ๔ รู้ดีรู้ชั่ว ไม่แอบแฝงด้วยผลประโยชน์ของตนเอง หรือพวกพ้องยึดประโยชน์สุขของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ความขัดแย้ง (Conflict) หมายถึง การไม่ลงรอยกัน ความเห็นไม่ตรงกันระหว่างคน กลุ่ม หรือประเทศ ทั้งหลาย^๕

ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของความขัดแย้ง คือ การไม่ลงรอยกัน มีความเห็นไม่ตรงกันความรู้สึกรักของบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ผลประโยชน์หรือเป้าหมายของตนเองถูกขัดขวาง สกัดกั้นหรือไม่ลงรอยกัน (Incompatible Goal) กับบุคคลอื่น^๖

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์^๗ ให้ความหมายว่า ความขัดแย้ง หมายถึง การที่แต่ละฝ่ายไปด้วยกัน ไม่ได้ในเรื่องเกี่ยวกับความต้องการ ไม่ว่าจะมีความต้องการจริงหรือศักยภาพที่จะเกิดความ ต้องการ เพราะฉะนั้น ความขัดแย้งในที่นี่ หมายถึง การที่คนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีความเห็น

ไม่ตรงกัน ไม่ลงรอยกันหรือไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง กลายเป็นสาเหตุให้เกิดความไม่เข้าใจกัน

๓. ประเภทของสัมมาทิฐิ

สัมมาทิฐิ คือ ความเห็นชอบ หรือปัญญา ที่รู้แจ้งเห็นจริงในสภาวะธรรมทั้งหลาย ยึดหลักของเหตุผลในอริยสัจ ๔ เป็นฐานด้านความคิดบวก และการดำเนินภารกิจต่างๆ ในพระพุทธศาสนา แบ่งระดับความเห็นชอบนี้ออกเป็น ๒ อย่าง คือ

๑. สัมมาทิฐิที่เป็นโลกิยะ หมายถึง ความคิด ทฤษฎี ค่านิยมที่ดำเนินไปตามวิถีของชาวโลก คนที่มีสัมมาทิฐิชนิดนี้จะมีความเชื่อ และการยอมรับการกระทำ และผลการกระทำของตน หรือมีความสำนึกในความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองและสังคม

๒. สัมมาทิฐิที่เป็นโลกุตตระ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลาย ตามสภาวะของมันเอง ไม่เอนเอียงไปตามความชอบของตนเอง หรือหมู่คณะ ความรู้ความเข้าใจสอดคล้องกับความเป็นจริงตามหลักไตรลักษณ์ สัมมาทิฐิแบบนี้ เป็นขั้นสัจธรรม ได้แก่ มรรค ผล และนิพพานได้

^๕ Longman, Longman Dictionary of American English, Second Edition, (USA : Addison Wesley Longman Limited, 1997), p. 158.

^๖ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๑๗๕.

^๗ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, ความขัดแย้ง : การบริหารเพื่อความสำเร็จ, (กรุงเทพมหานคร : ต้นอ่อนกรามมี, ๒๕๕๐), หน้า ๑๑.

สัมมาทิฐิทั้ง ๒ ประเภทนี้ ถือว่าเป็นทางเกิดแห่งแนวคิดที่ถูกต้อง เป็นต้นทางของความดีงามทั้งปวง ซึ่งเกี่ยวข้องกับทุกคน คนเราจะปฏิบัติตามหลักสัมมาทิฐิระดับใดนั้น ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถและพลังของความคิดบวกของแต่ละคน และระดับสติปัญญาของแต่ละคน ยิ่งไปกว่านั้น สัมมาทิฐิจะก่อให้เกิดประโยชน์อันน่าพอใจ และนำไปสู่การแก้ปัญหาทุกอย่างได้จริงก็ต้องอาศัยเหตุปัจจัย ๒ อย่างนี้เสมอคือ คือ ปรโตโฆสะ การฟังเสียงจากผู้อื่น และโยนิโสมนสิการ การคิดเป็น คิดถูกวิธี มีรายละเอียด ดังนี้

๑. ปรโตโฆสะ หมายถึง เสียงจากผู้อื่น การกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปัจจัยภายนอก คือ การรับฟังคำแนะนำ สอน การศึกษาเล่าเรียนการสนทนาซักถาม การฟังคำบอกเล่าชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะการสดับพระสัทธรรมจากท่านผู้เป็นกัลยาณมิตร นอกจากนั้น ข้อนี้ยังรวมไปถึงการโฆษณา ข่าวสาร สื่อสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต หรือข่าวสารต่างๆ เป็นต้น แต่เสียงหรือคำเหล่านี้จะต้องตั้งอยู่บนฐานแห่งความดี ไม่มีผลประโยชน์แอบแฝงและปราศจากอคติ ๔ ประการ

๒. โยนิโสมนสิการ หมายถึง การใช้ความคิดถูกวิธี การรู้จักคิด คิดเป็น คิดเป็นระบบ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปัจจัยภายในคือกระทำในใจโดยแยกกาย มองสิ่งทั้งหลายโดยการใช้สติพิจารณา รู้จักสืบสาวหาเหตุผล แยกแยะสิ่งนั้นๆ หรือปัญหา

นั้นๆ ได้ เพื่อให้เห็นตามสภาวะและตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยของมันเอง รู้จักมองสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็น ไม่ใช่มองเหตุปัจจัยทั้งหลาย เพราะเราต้องการให้มันเป็นตามที่เรากำลังต้องการ

ปัจจัยที่ก่อเกิดสัมมาทิฐิทั้งสองอย่างนี้ จะต้องอิงอาศัยซึ่งกันและกัน จะขาดข้อใดข้อหนึ่งไปไม่ได้ และตั้งอยู่บนฐานแห่งความถูกต้องตามหลักธรรมและสอดคล้องกับเหตุผล โดยอาศัยแรงกระตุ้นจากศรัทธาคือ ความเชื่อมั่นในการวิธีการแก้ปัญหาร่วมกัน ฟังเหตุผลของแต่ละฝ่ายด้วยใจเป็นกลาง และพยายามใช้ความคิดบวกต่อกัน ไม่คิดลบเพื่อหาทางทำร้ายกัน เพื่อจะเอาชนะฝ่ายตรงกันข้ามที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกับตนเองหรือกลุ่มของตน ถ้าแต่ละคน แต่ละกลุ่มควรมีจุดเข้าใจ ที่ถูกต้องร่วมกัน เคารพเหตุผลของแต่ละฝ่ายได้ หาแนวทางที่เป็นกลางเพื่อไกลเกลี่ยและแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกัน

๔. ความขัดแย้ง

ความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ และสัตว์ทั้งหลาย เมื่อมีการอยู่รวมตั้งแต่ ๒ คน ขึ้นไป เป็นกลุ่มขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ ก็มักจะมีความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ แตกต่างกันไปตามพื้นฐานทางความคิด สังคมและสิ่งแวดล้อมของแต่ละคน บางเรื่องประเด็นอาจจะตกลงกันได้ แต่บางเรื่องอาจจะหาข้อสรุปไม่ได้ กลายเป็นความคิดต่าง หาข้อสรุปในเรื่องนั้นไม่ได้

“พระพรหมคุณาภรณ์, พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๖๙.

ต่างฝ่ายต่างไม่ยอมกัน อีกฝ่ายหนึ่งบอกว่าจะเอา
อย่างนั้น เมื่อทั้งสองฝ่ายตกลงกันไม่ได้ พุดคุยกัน
ไม่ได้ ก็จะส่งผลให้เกิดความขัดแย้งกันที่สุดในที่สุด

ความขัดแย้งต่างๆ ที่ปรากฏให้เราเห็น
ในสังคมเกิดขึ้นจากสาเหตุที่ต่างกัน ดังนั้นความ
ขัดแย้งจึงมีหลายประเภทคือ ความขัดแย้งภายใน
ตัวบุคคล อาจจะมีสาเหตุมาจากเป้าหมายที่ตนวาง
เอาไว้แล้ว มันไม่เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวัง ความไม่
มั่นใจในศักยภาพของตนเอง มีความสับสนกับ
สิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ต่างๆ รอบตัว หรือมี
สาเหตุมาจากเพื่อน คนรัก ซึ่งต้องการให้เขาเลือก
ข้างหรือเลือกทำ ความขัดแย้งภายในกลุ่มเกิดขึ้น
จากความเห็นไม่ตรงกัน มีข้อมูลสรุปที่ไม่ตรงกันแม้
จะเป็นเรื่องเดียวกันก็ตาม ความขัดแย้งระหว่าง
กลุ่ม เช่น กลุ่มนายจ้างกับลูกจ้าง กลุ่มชาวบ้านกับ
กลุ่มนายทุน ความขัดแย้งในองค์กร เช่น หัวหน้า
กับลูกน้อง ผู้บริหารกับผู้บริหารด้วยกันเอง
ความไม่ชัดเจนในเรื่องของบทบาทและหน้าที่ที่
ได้รับมอบหมาย และความขัดแย้งระหว่างองค์กร เช่น
แต่ละองค์กรมีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน
แต่ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัดทำให้ต้องแข่งขันกัน
เป็นต้น

David Lockwood^๔ ได้ยืนยันว่า กลไก
บางอย่างในสังคมก่อให้เกิดความขัดแย้ง
หลายอย่างขึ้นมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น คนเรา
มีอำนาจไม่เท่ากัน ทำให้คนมีอำนาจมากกว่า
ถือโอกาสเอารัดเอาเปรียบผู้มีอำนาจน้อยกว่า

ทำให้เป็นแหล่งที่มาของความตึงเครียดและก่อให้เกิด
เกิดความขัดแย้งในสังคม ของหายากหรือของมีค่า
มีอยู่อย่างจำกัด กลายเป็นต้นเหตุให้มีการต่อสู้
ดิ้นรน เพื่อให้ได้ส่วนแบ่งจากของที่มีอยู่จำกัดนั้น

๕. ประเภทของความขัดแย้ง

เมื่อเราพิจารณาปัจจัยต่างๆ ที่อยู่รอบตัว
มนุษย์ก็จะเห็นว่า ทุกสิ่งทุกอย่างอาจจะก่อให้เกิด
ความขัดแย้งได้ทั้งสิ้น ดังนั้น ความขัดแย้ง
จึงมีหลายอย่าง แต่ละอย่างก็เกี่ยวข้องกับทุกคน
และเกิดขึ้นต่อเนื่องกันในสังคมตลอดเวลา
เราจะเห็นได้จากปรากฏการณ์ความขัดแย้ง
หลายอย่างที่เกิดขึ้นจริงในสังคม คือ ความขัดแย้ง
ในตัวบุคคล (Personal Conflict) ความขัดแย้ง
ทางความคิด (Conflict of Idea) และความขัดแย้ง
ด้านผลประโยชน์ (Conflict of Interest)
แต่ในบทความนี้ ผู้เขียนขอเสนอความขัดแย้ง
๒ ประเภท คือ

๑. ความขัดแย้งภายในครอบครัว
ถือว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวระหว่างสามี
ภรรยา ความขัดแย้งระหว่างพ่อกับแม่ พี่กับน้อง
พ่อแม่กับลูก ปัญหาการติดต่อสื่อสารระหว่าง
สมาชิกภายในครอบครัว ปัญหาความสัมพันธ์
ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัวด้วยกันเอง
สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากความ
เห็นที่ไม่ตรงกันในเรื่องต่างๆ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้น
มาจากหลายสาเหตุ เช่น ความยากจน ภาวะวิกฤต

^๔ David Lockwood อ้างถึงใน สัญญา สัญญาวิวัฒน์, *ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์
เบื้องต้น*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๕๖.

เศรษฐกิจ หัวหน้าครอบครัวตงงาน พ่อแม่หย่าร้าง สมาชิกในครอบครัวติดยาเสพติด การไม่เข้าใจกัน ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติเช่นเดียวกับฝนตกแดดออก เมื่อมีคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปอยู่ร่วมกัน ความขัดแย้งย่อมมีโอกาสเกิดขึ้นได้เสมอ เพราะคนเรามีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านความคิดการอบรมเลี้ยงดู และสิ่งแวดล้อม ความขัดแย้งในครอบครัว เป็นจุดเริ่มต้นของสัญญาณเตือนภัย ซึ่งจะก่อให้เกิดรอยร้าวของสัมพันธ์ภาพภายในครอบครัวเกิดความไม่เข้าใจกัน และขัดแย้งกันมากที่สุด

ความขัดแย้งภายในครอบครัวนี้ สะท้อนให้เห็นปัญหาในครอบครัวได้หลากหลายรูปแบบส่งผลกระทบต่อคนเราให้มีปฏิกิริยาต่อเรื่องนั้นๆ แตกต่างกันไป เช่น บางคนจะมีความเครียดปวดหัว หงุดหงิดง่าย ซึมเศร้า เบื่อหน่าย ท้อแท้ในชีวิต ซึ่งนำไปสู่การคิดฆ่าตัวตายก็มี ความคิดเห็นไม่ตรงกัน ความไม่เข้าใจกันจนถึงขั้นทะเลาะเบาะแว้งกันบ่อยๆ จากปัญหาเล็กๆ อาจลุกลามใหญ่โต จนอาจทำให้สมาชิกครอบครัวเกิดอาการทางจิตเวชก็มี เช่น โรควิต โรคประสาท โรควิตเศร้า โรควิตสารเสพติด เป็นต้น ดังนั้น การแก้ไขปัญหาครอบครัวตั้งแต่ต้น โดยใช้หลักสัมมาทิฐิเป็นตัวนำในการพูดคุยกัน ใช้เหตุผลความเข้าใจกันและความสุขของทุกคนเป็นที่ตั้งพยายามหลีกเลี่ยงการใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ลดทิฐิมานะของตนเองลงถอยออกมาคนละก้าว รู้จักขอโทษและให้อภัยกันผู้เชื่อว่าจะสามารถช่วยลดและป้องกันปัญหาต่างๆ ได้ การแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งภายใน

ครอบครัวเราสามารถทำได้หลายวิธีด้วยกัน บางครั้งก็ดูเหมือนกับวิธีที่หมอใช้รักษาคนป่วยตามอาการ เริ่มตั้งแต่การให้คำปรึกษาครอบครัวไปจนถึงการรักษาแบบครอบครัวบำบัด โดยสมาชิกในครอบครัวทุกคนมีส่วนร่วมในปัญหานั้นๆ ในบางครั้ง ปัญหาบางอย่างก็ต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนตนเองก่อนเพื่อแก้ไขปัญหา โดยไม่ต้องรอให้อีกฝ่ายหนึ่งแก้ไขก่อน

การแก้ปัญหาคือความขัดแย้งเพื่อประสานรอยร้าวในครอบครัวนี้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกและภายในของแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับเหตุผลและการยอมรับของแต่ละฝ่าย และยิ่งไปกว่านั้นก็คือ ถ้าแต่ละฝ่ายรู้จักการให้อภัยกัน รู้จักขอโทษกัน และรู้จักกล่าวขอบคุณซึ่งกันและกัน ก็เป็นเรื่องง่ายที่จะประสานรอยร้าวของความขัดแย้งต่างๆ ให้สงบลงได้อย่างมีความสุข สิ่งหนึ่งที่ไม่ควรมองข้ามก็คือ แต่ละฝ่ายควรลืมหาเหตุของความขัดแย้งในอดีตให้ได้ เรื่องที่มันผ่านไปแล้วก็ให้มันผ่านไป เพราะไม่มีใครสักคนในโลกนี้จะสามารถแก้ไขอดีตได้

เพราะฉะนั้น เมื่อมีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้น ให้ทั้งสองฝ่ายพยายามนึกถึงวันที่มีความสุขด้วยกันให้มาก เริ่มต้นคิดใหม่ มีเหตุมีผลอยู่กับความจริงในปัจจุบันให้มากที่สุดวิธีการรักษาลักษณะนี้ เราไม่จำเป็นต้องค้นหาตัวปัญหาหรือคนผิด ไม่ตัดสินว่าใครผิดใครถูก การช่วยกันปรับความสัมพันธ์ระหว่างกัน การรู้จักวางตัวต่อกัน ไม่ซ้ำเติมความผิดพลาดที่มันผ่านมาแล้ว พยายามพูดกันด้วยเหตุผล ไม่พูดกันด้วยอารมณ์ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน

บนพื้นฐานของความรัก ความเมตตาต่อกัน ปัญหาความไม่เข้าใจกันและความขัดแย้งต่างๆ ก็จะลดลงตามลำดับ

๒. ความขัดแย้งในสังคม ถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ของทุกประเทศ ปัญหาส่วนใหญ่จะเริ่มก่อตัวมาจากสถาบันครอบครัว ขยายตัวลุกลามไปสู่กลุ่มญาติ เพื่อน ชุมชนและสังคมในที่สุด ถ้าความขัดแย้งดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขในเบื้องต้นให้ทันทั่วทั้งที่ มันก็จะกลายเป็นปัญหาใหญ่ในระดับชุมชนจนถึงสังคมขนาดใหญ่ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ก็เป็นการยากที่จะเยียวยาและแก้ปัญหาได้ ความขัดแย้งในสังคมนี้ เกิดขึ้นมาจากหลายสาเหตุด้วยกันคือ ๑) ความเห็นไม่ตรงกันในทางการเมือง ๒) การไม่ยอมรับความสามารถและอำนาจของฝ่ายตรงกันข้ามเพราะเกรงว่า ฝ่ายตนจะสูญเสียผลประโยชน์และอำนาจ ๓) การขัดแย้งผลประโยชน์และตำแหน่งทางการเมือง ๔) การขัดแย้งผลประโยชน์ทางการค้า และ ๕) การขัดแย้งในเรื่องประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อและศาสนา เป็นต้น

นอกจากนั้น สภาพสังคมในปัจจุบันนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่ระบบอุตสาหกรรมแบบใหม่ มีการแสวงหาวัตถุดิบจำนวนมาก เพื่อสนองความต้องการของตลาด และมีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เพื่อผลทางการค้า กลายเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่ง ที่ทำให้คนเราใช้ความสามารถของตนเอง และทุ่มเทเวลาให้กับงาน

เพื่อความอยู่รอดของตนเองและสังคม ทำวิถีชีวิตของสมาชิกในสังคม ซึ่งเคยสัมพันธ์กับสถาบันหลักของสังคมเกิดการติดขัด ไม่ประสานสอดคล้องกัน ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างสถาบันต่างๆ รวมทั้งบทบาทและหน้าที่ด้วย ซึ่งมักเรียกกันว่า ปัญหาทางสังคม^{๑๐}

ความขัดแย้งในสังคม ถือเป็นเหตุการณ์ที่กระทบกระเทือนต่อคนเป็นจำนวนมากขยายตัวขึ้นเรื่อยๆ และกระจายไปเกือบทุกกลุ่ม ก่อให้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงปรารถนา และเบี่ยงเบนไปจากสภาวะปกติ สะท้อนออกมาเป็นปัญหาสังคมต่างๆ เช่น ปัญหาการเมือง ปัญหาด้านนโยบาย การพัฒนาประเทศ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณี ปัญหามลพิษ ปัญหาแรงงาน และการว่างงาน ปัญหาอุบัติเหตุ ปัญหาการขนส่ง สาธารณคดี ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาการหย่าร้าง เป็นต้น

ปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมานี้ล้วนแต่สะท้อนรอยร้าวที่นำไปสู่ความขัดแย้งประเภทต่างๆ ได้ ซึ่งอาจจะเป็นปัญหาแรงงานและการว่างงานที่ประเทศไทยกำลังประสบอยู่ขณะนี้ กลายเป็นปัญหาหลักของประเทศ นายจ้างส่วนใหญ่นิยมจ้างคนงานที่มีค่าแรงถูก กลายเป็นประเด็นหนึ่งที่ทำให้ นายจ้างกับลูกจ้างเกิดความไม่เข้าใจกันและขัดแย้งกัน ในที่สุด สาเหตุของการว่างงานส่วนใหญ่ในประเทศไทยเกิดขึ้นจากหลายเหตุปัจจัย เช่น การเพิ่มขึ้นของประชากร ผู้สำเร็จการศึกษามี

^{๑๐} ชมพู่ โกดิรัมย์, *สังคมวิทยาเบื้องต้น*, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอส.อาร์.พรินต์ติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๙๕

จำนวนมากแต่ไม่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน การเลือกงาน หรือการว่างงานตามฤดูกาล เป็นต้น^{๑๑} การว่างงานนี้ส่งผลกระทบต่อสังคมทุกระดับ ก่อให้เกิดความขัดแย้งและปัญหาต่างๆ ตามมา คือ ปัญหาความยากจน ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาครอบครัว ปัญหาอาชญากรรมและการกระทำผิดของเด็ก เยาวชนและสตรี เป็นต้น

ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลก็ดี ต่อกลุ่มบุคคลก็ดี หรือต่อสังคมก็ดี ล้วนบั่นทอนความสามัคคี ความเป็นเอกภาพของคนในสังคม และอาจนำไปสู่ปัญหาความรุนแรงต่างๆ ดังนั้น เมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้นมาแล้ว เราจึงต้องมีวิธีการบริหารความขัดแย้ง เพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น และหาวิธีปรับเปลี่ยนจากการทำลายที่เกิดจากความขัดแย้ง (Destructive Conflict) ให้กลายมาเป็นการสร้างสรรค์ (Constructive Conflict) ในที่สุด ความขัดแย้งทั้งหลายที่กล่าวมานี้ มีทั้งระดับที่เล็กที่สุดจนถึงระดับที่ใหญ่ที่สุด การแก้ปัญหานั้นก็มีหลากหลายวิธีเช่นกันคือ^{๑๒}

๑. การกำหนดบรรทัดฐานของสังคม (Social Norm) ให้ทุกคนปฏิบัติร่วมกันและเข้าใจร่วมกันว่า สิ่งใดควรห้าม ควรดเว้น สิ่งใดควรปฏิบัติ สิ่งใดไม่ควรปฏิบัติ เป็นต้น

๒. การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) คือ การใช้วิธีการฝึกฝนอบรมตามโครงการต่างๆ

๓. การลงโทษที่รุนแรง (Severe Punishment) เมื่อสมาชิกในสังคมฝ่าฝืนระเบียบอันดีงามของสังคม ต้องได้รับการลงโทษตามระดับความผิดของตนเอง

๔. การใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (Better Law Enforcement) มีการนำกฎหมายไปใช้อย่างจริงจัง ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่โอนอ่อนไปตามอำนาจของผู้ใช้หรือผู้มีอิทธิพล

๕. การศึกษา (Education) คือการพัฒนาคนในด้านต่างๆ ทั้งด้านกายภาพ อารมณ์สติปัญญา ให้คำแนะนำ เสริมความรู้และทักษะในการทำงานอยู่ตลอดเวลา เป็นต้น

ปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้น มาจากเหตุปัจจัยที่แตกต่างกัน การแก้ปัญหานั้นก็มีหลายวิธีเช่นกัน ไม่มีวิธีการใดที่จะแก้ปัญหานั้นได้ผลร้อยเปอร์เซ็นต์ วิธีการแก้ไขความขัดแย้งขั้นพื้นฐานมีอยู่ ๕ วิธีคือ ๑) การหลีกเลี่ยง (Avoidance) ๒) การปรองดอง (Accommodation) ๓) การประนีประนอม (Compromise) ๔) การแข่งขัน (Competition) และ ๕) การร่วมมือกัน (Collaboration)

วิธีการแก้ปัญหานั้น จะบรรลุผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับระดับของความขัดแย้งว่ามีความหนักเบา มากน้อยเพียงใดจะสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้แบบชั่วคราวหรือยั่งยืน ก็ขึ้นอยู่กับแนวคิดและวิธีการที่ทั้ง ๒ ฝ่ายตกลงกันเช่นกัน

^{๑๑} บันเทิง พาพิจิตร, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้า, ๒๕๔๗), หน้า ๒๒๔.

^{๑๒} อ่ำไพ หมื่นสิทธิ์, **มนุษย์กับสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัททริปเพิ้ล กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐๗-๒๐๘.

๖. การประยุกต์ใช้หลักสัมมาทิฐิเพื่อลดความขัดแย้ง

ประเด็นความขัดแย้งที่น่าสนใจมากขณะนี้ก็คือ กลุ่มคนที่ความเห็นต่างทางการเมือง กลุ่มหนึ่งมีความเห็นเป็นอย่างนี้ แต่อีกกลุ่มหนึ่งมีความเห็นเป็นอย่างนั้น ทั้งสองกลุ่มมีแนวโน้มที่ไม่ยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน มีการแบ่งแยกคนที่มีความคิดเห็นถูกต้อง และสอดคล้องกับตนว่าเป็นกลุ่มเดียวกัน ส่วนกลุ่มที่มีความเห็นแตกต่างจากตนถือว่าเป็นคนนอกกลุ่มและไม่ยอมรับว่าเป็นพวกของตน สิ่งเหล่านี้เองก่อให้เกิดการแบ่งกลุ่มความคิด แบ่งกลุ่มสังคมออกจากกัน ถ้าเรามองอีกด้านหนึ่งก็สะท้อนให้เห็นความสามัคคีในแต่ละกลุ่มเป็นอย่างดี แต่ถ้ามองอีกด้านหนึ่งก็จะเห็นว่า แต่ละกลุ่มกำลังสะท้อนรอยร้าวแห่งความแตกแยกในสังคมเพราะว่าแต่ละกลุ่มไม่ยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน เมื่อใดก็ตามถ้าทั้งสองกลุ่มมีเหตุให้ต้องเผชิญหน้ากันเพราะความคิดเห็นดังกล่าว ไม่มีการประนีประนอมกันเมื่อนั้น มันจะก่อให้เกิดความเสียหายครั้งยิ่งใหญ่ต่อตนเอง ทรัพย์สินสังคมและประเทศชาติตามลำดับ

ในปัจจุบันนี้ คนเรามีการเรียนรู้เรื่องต่างๆ มากขึ้นตามระบบของเทคโนโลยีสมัยใหม่ เทคโนโลยี กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ชิงการได้เปรียบด้านผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายมีการเสพข้อมูลข่าวสารกันมากขึ้น ยิ่งคนส่วนใหญ่ในปัจจุบันนี้มีการเสพข้อมูลที่ปราศจากสติปัญญากันมากขึ้น ก็ยังมีความอ่อนไหวต่อข้อมูลนั้นมากขึ้นเช่นกัน และมักมีความเชื่อว่าข้อมูลต่างๆ ที่ได้มานั้นถูกต้อง

กลายเป็นความขัดแย้งกันในเวลาต่อมา เมื่อหาทางออกไม่ได้ แก้ปัญหาไม่เป็น ก็ยิ่งสร้างปมปัญหาที่ซับซ้อนมากขึ้นและขยายออกไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด วิธีแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งต่างๆ มีความหลากหลายตามชนิดของปัญหา แต่หนึ่งในบรรดาวิธีแก้ไขปัญหาที่ไม่ควรมองข้ามก็คือการนำหลักธรรมในศาสนา มาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่อิงอาศัยเหตุและผล มีหลักธรรมที่มุ่งสอนให้คนเรามองสรรพสิ่งทั้งหลายๆ ตามกลไกของอริยสัจ ๔ ว่า ปัญหาต่างๆ ในสังคมเกิดขึ้นจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง ไม่มีสิ่งใดที่เกิดขึ้นมาโดยบังเอิญหรือไม่มีสาเหตุ ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นเหตุและผลของกันและกัน

ดังนั้น เมื่อปัญหาเกิดขึ้นมาแล้วต้องมีแนวทางแก้ไขแน่นอน เราต้องหาสาเหตุของปัญหาให้พบ จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ เช่น ปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามีกับภรรยา อาจจะมีสาเหตุมาจากความหึงหวงเกินเหตุหรือความไม่รักติดต่อกู่ครองของตนเอง ปัญหาความขัดแย้งของชุมชนกับการขยายเขตโรงงาน อาจจะมีเพราะชุมชนเองหรือสิ่งแวดล้อมเป็นพิษจากโรงงาน ปัญหาความขัดแย้งระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง อาจจะมีเกิดจากค่าจ้างไม่พอกับค่าใช้จ่ายประจำวันที่แท้จริง เป็นต้น

บางคนอาจจะมีความเห็นว่า ความขัดแย้งหรือปัญหาต่างๆ ในสังคมเกิดขึ้นมาเพราะปัญหาเรื่องปากท้อง การทำงาน ความต้องการปัจจัย ๔ เพื่อเลี้ยงชีพ เป็นต้น การใช้สัมมาทิฐิเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวนี้นี้คงจะเป็นเรื่องยาก ไม่ทันกับ

เหตุการณ์ ในความเป็นจริงนั้นการดำเนินชีวิต ในทุกมิติ ถ้าเราพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วก็ล้วนเกิดขึ้นจากความคิดทั้งนั้น พระพุทธศาสนายอมรับว่าสรรพสิ่งทั้งหลายก็ดี นวัตกรรมทั้งหลายก็ดี ล้วนเกิดขึ้นมาจากใจเป็นผู้คิดทั้งนั้น เพราะว่าความคิดเป็นต้นกำเนิดของสิ่งทั้งหลายเหมือนกับที่พระพุทธองค์ตรัสว่า มโนปุพฺพงคมา ธมฺมา มโนเสฏฺฐาณมโนยา แปลว่า ธรรม (สรรพสิ่งทั้งหลาย) มีใจเป็นใหญ่ มีใจเป็นประธาน สำเร็จมาจากใจ^{๑๓}

เมื่อเราพิจารณาจากพระพุทธพจน์นี้แล้ว จะเห็นว่าสิ่งทั้งหลายก็ดี นวัตกรรมทั้งหลายก็ดี ที่คนเราทำลงไป เพื่อประโยชน์ของตนเองก็ดีของ หมู่คณะก็ดี หรือของประเทศชาติก็ดี ความสุขหรือความทุกข์ก็ดี ล้วนเกิดขึ้นมาจากใจคิดทั้งนั้น เพราะฉะนั้น ถ้าคนเราคิดดี มีเหตุผล มีสัมมาทิฐิ เป็นส่วนประกอบทุกครั้งในการตัดสินใจจะทำอะไร ก็ตาม ผลดีของการกระทำย่อมเกิดขึ้นตามมาแน่นอน เช่น ความขัดแย้งเรื่องการหาเลี้ยงชีพ ผู้ขายสินค้าอยากได้สถานที่ขายสินค้าในแหล่งชุมชน แต่ฝ่ายเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลสถานที่มีความเห็นว่า ผู้ขายสินค้าวางสินค้ากีดขวางทางเดินและทางจราจรทำให้คนเดินไปมาลำบาก การจราจรก็ติดขัด พื้นที่ก็สกปรก ผู้ดูแลพื้นที่ก็เลยให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองเข้ามาจับผู้ขายสินค้า ผู้ขายสินค้าก็ไม่ยอม สุดท้ายก็เกิดมีปากมีเสียงกันและขัดแย้งกันในที่สุด อีกตัวอย่างหนึ่งก็คือ ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ขณะนี้ ก็เกิดจากความคิดเห็นไม่ตรงกัน ต่างฝ่ายก็อยากได้ อยากมี

อยากเป็นตามความคิดเห็นของตนเองว่าถูกต้อง แต่ละฝ่ายก็พยายามหาประเด็นมาหักล้างกัน จึงนำไปสู่ความขัดแย้งซึ่งกำลังเกิดขึ้นอยู่ขณะนี้

ส่วนทางออกของปัญหานี้ไม่ใช่เป็นเรื่องไกลตัว แต่มันเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สุด ถ้าทุกฝ่าย ยอมคุยกันด้วยบรรยากาศแห่งสันติ ความสามัคคี สมานฉันท์ ใช้หลักแห่งเหตุและผลที่ประกอบด้วย สัมมาทิฐิ ยึดเอาความถูกต้องและความสุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง โดยไม่มีอคติต่อกัน โดยคิดว่าทุกคนล้วนเป็นคนไทย ไม่ว่าจะ เป็นเชื้อสีไหน เมื่อทำได้ตามที่กล่าวมานี้ผู้เขียนเชื่อว่า ความขัดแย้งดังกล่าวย่อมลดลงแน่นอน บางคน อาจจะมีความคิดเห็นว่า การใช้หลักสัมมาทิฐิ ในพระพุทธศาสนาเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ไม่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ใดๆ เลย เพราะว่าสัมมาทิฐิ เป็นเรื่องของความคิด และจินตนาการที่เต็มไปด้วย ความเพ้อฝัน ไม่เหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบัน คนเราทำงานก็เพื่อต้องการหาเงินเลี้ยงชีพ ไม่ใช่ เพื่อเลี้ยงความฝันหรือเลี้ยงจินตนาการ หรือความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นก็เพราะคนเราเอา رأดเอาเปรียบกัน ต้องใช้กฎหมายบังคับ จึงจะทำให้ปัญหาต่างๆ ลดลงได้

เมื่อเรามองตามเหตุการณ์ของปัญหา ปัจจุบันตามที่กล่าวมานี้ ก็ถือว่าถูกต้องและ สอดคล้องกับความเป็นจริงบางส่วน แต่ถ้าพิจารณา ในรายละเอียดที่กว้างและลึกแล้ว การใช้สัมมาทิฐิ เพื่อลดปัญหาหรือความขัดแย้งต่างๆ สามารถ แก้ปัญหาดังกล่าวได้จริง เพราะว่าปัญหาต่างๆ

^{๑๓} จุ.ธ. ๒๕/๑/๒๓-๒๔.

ที่เกิดขึ้นมานี้ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากความคิดเห็นไม่ตรงกัน ผลประโยชน์ไม่ลงตัวและขาดการพูดคุยกัน ขาดการบูรณาการในการแก้ปัญหาาร่วมกัน ต่างฝ่ายต่างก็ยึดประโยชน์ ยึดพรรคพวก หรือยึดกิเลสตัณหาของตัวเองเป็นที่ตั้ง ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ จึงทวีความรุนแรงขึ้นและหาข้อยุติไม่ได้

ในทางกลับกัน ถ้าทุกคนยอมรับกติกา ยอมรับกฎหมาย ยอมรับประโยชน์สุขของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ใช้สติปัญญา ใช้ฐานความคิดที่เกิดจากสัมมาทิฐิเป็นตัวขับเคลื่อนภารกิจต่างๆ และให้พยายามคิดในใจด้วยเหตุผลที่ถูกต้องว่า แต่ละคนมีความเห็นต่างกันได้ มีการกระทำ มีการพูดคุยที่แตกต่างกันได้ แต่ละกลุ่มก็ควรมีความคิดเห็นถูกต้องเป็นแกนกลาง ความขัดแย้งหรือปัญหาสังคมต่างๆ ที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ขณะนี้ก็จะลดลงตามลำดับ และหมดไปในที่สุด ดังนั้น การใช้หลักสัมมาทิฐิเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในภารกิจต่างๆ ของคนเรานั้น ไม่ใช่เป็นเรื่องไกลตัว เป็นพื้นฐานความคิดที่มีเหตุผลมีคุณธรรมกำกับ ความคิดลักษณะนี้มีอยู่ในตัวเราแทบทุกคน เพียงแต่ว่าเราจะนำมาใช้เมื่อใดเท่านั้นเอง เมื่อคนเรามีความคิดบวกต่อกัน ไม่คิดลบต่อกัน หวังความสุขและความเจริญให้แก่กัน ทำภารกิจต่างๆ โดยใช้หลักเมตตาธรรมเป็นต้นมาแล้ว ความสงบสุขและความสามัคคี ย่อมเกิดขึ้นแน่นอน

๗. สรุป

สัมมาทิฐิคือฐานความคิดด้านบวก เป็นกระบวนการทางความคิดเชิงสร้างสรรค์ที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่จะช่วยชี้นำแสงสว่างให้แก่คนทั้งหลาย เป็นหลักความเห็นที่ถูกต้องเป็นตัวกระตุ้นและส่งเสริมให้คนเรามองปัญหาเป็นเข้าใจปัญหาถูกและสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ได้ตามหลักของเหตุผลในอริยสัจ ๔ โดยยึดความถูกต้องและความสุขของส่วนรวมเป็นหลัก ไม่ยึดพวกพ้องหรือกิเลสเป็นที่ตั้ง การประยุกต์ใช้หลักของสัมมาทิฐินี้ก็จะ สามารถสร้างประโยชน์มหาศาลแก่มนุษย์ทุกคนตั้งแต่ระดับต้นจนถึงระดับสูงสุดของชีวิตในทางกลับกัน ถ้าครอบครัวที่ดีหรือคนในสังคมที่ดีรู้จักใช้ทางสายกลางคือมัชฌิมาปฏิปทาที่มีสัมมาทิฐิเป็นฐานในการขับเคลื่อนความคิดไปสู่การกระทำที่ถูกต้องแล้ว ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ก็จะลดลงตามลำดับ และก่อให้เกิดสันติสุขขึ้นแก่คนทุกกลุ่มได้อย่างแท้จริง สิ่งที่ไม่ควรมองข้ามในเบื้องต้นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสัมมาทิฐิเพื่อลดความปัญหาความขัดแย้งก็คือ การรู้จักกล่าวคำขอโทษกัน รู้จักแบ่งปันการกล่าวขอบคุณ และรู้จักไหว้ขอภัยซึ่งกันและกัน สัมมาทิฐิเป็นฐานแห่งการคิดดีในเบื้องต้นเป็นแสงแห่งปัญญาเพื่อส่องทางเดินให้คนเรานั้น ก็จะสะท้อนออกมาสู่การพูดดีและทำดีของคนเราอย่างมั่นคงต่อไป เปรียบเสมือนรากของต้นไม้ที่คอยพยุงให้ต้นไม้มีการเจริญเติบโตอย่างมีความมั่นคง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(ก) ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเล่มที่ ๑๐ และ ๒๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

(ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

ชมพู โกติรัมย์. สังคมวิทยาเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอส.อาร์.พรินติ้งแอนด์โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๘.

บันเทิง พาพิจิตร. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรินติ้งเฮ้าส์, ๒๕๔๗.

พระพรหมคุณาภรณ์. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

_____. พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๒๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. ความขัดแย้ง : การบริหารเพื่อความสำเร็จสรรค์. กรุงเทพมหานคร : ต้นอ่อนแกรมมี่, ๒๕๔๐.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

อำไพ หมิ่นสิทธิ์. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพมหานคร : บริษัททริปเพิ้ล กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๕๓.

(๒) วารสาร :

สมพงษ์ เกษานุช และจ่านง ฝน. “การพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย”. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มีนาคม-มิถุนายน ๒๕๕๙).

๒. ภาษาอังกฤษ

(1) Book :

Longman. Longman Dictionary of American English. Second Edition. USA : Addison Wesley Longman Limited, 1997.

